

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MEHMET ÖZCAN vd -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 4018/07, 4019/07, 4172/07, 23562/07, 36595/07, 54508/07, 54520/07, 2539/08, 16353/08, 34350/08, 34379/08, 35269/08, 37798/08, 37818/08, 56422/08, 20437/09, 20440/09, 20453/09, 20460/09, 20568/09, 20604/09, 20608/09, 20613/09 ve 20636/09)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

Bu karar AİHM İçtüzüğü'nün 81. maddesi uyarınca 18 Nisan 2011 tarihinde düzeltilmiştir.

STRAZBURG

26 Ekim 2010

İşbu karar nihai olup şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (4018/07, 4019/07, 4172/07, 23562/07, 36595/07, 54508/07, 54520/07, 2539/08, 16353/08, 34350/08, 34379/08, 35269/08, 37798/08, 37818/08, 56422/08, 20437/09, 20440/09, 20453/09, 20460/09, 20568/09, 20604/09, 20608/09, 20613/09 ve 20636/09) no'lu davanın nedeni, T.C. vatandaşları Mehmet Özcan, Mustafa Ozan, Cafer Selçuk, Fatih Duman, Recep Taş, Mehmet Çiçek, Nurullah Gülsever, Mustafa Bozkurt, Abdülaziz Çelik, Mehmet Emin Can, Nevzat Ekitici, Feysel Gürses, Mahmut Avcı, Kemal Gülşen, Abdulcebbar Kırtay, Veysi Elbahadır, Murat Elhakan, Fahrettin Özdemir, Mehmet Yıldız, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir, Mehmet Mansur Demir, Mehmet Şerif Bayındır ve Kaan Aktaş'ın (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ekte belirtilen tarihlerde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurdur.

Başvuranlar, Diyarbakır Barosu avukatlarından M. Özbekli tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1975, 1970, 1980, 1975, 1978, 1971, 1972, 1974, 1976, 1972, 1976, 1977, 1971, 1972, 1972, 1976, 1977, 1953, 1976, 1970, 1974, 1975, 1973 ve 1972 doğumludur.

Başvuranlar Kaan Aktaş 20 Şubat 1995, Mehmet Şerif Bayındır 14 Mayıs 1995, Recep Taş 7 Mayıs 1996, Nevzat Ekitici 6 Ekim 1996, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan 23 Şubat 1997, Mehmet Özcan 24 Şubat 1997, Fatih Duman 14 Mayıs 1997, Cafer Selçuk 31 Ekim 1998, Abdülaziz Çelik 12 Ağustos 1998, Mustafa Ozan 30 Ekim 1998, Kemal Gülşen 24 Ocak 2000, Mehmet Emin Can ve Feysel Gürses 22 Şubat 2000, Fahrettin Özdemir 25 Şubat 2000, Abdulcebbar Kırtay 27 Şubat 2000, Mehmet Yıldız 14 Nisan 2000, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir ve Mehmet Mansur Demir 14 Aralık 2000, Mahmut Avcı 3 Ekim 2001, Mustafa Bozkurt 22 Ocak 2002, Mehmet Çiçek ve Nurullah Gülsever 17 Mayıs 2003 tarihlerinde yasadışı silahlı terör örgütü *Hizbullah*'a karşı yürütülen bir operasyon sırasında yakalanarak gözaltına alınmıştır. Başvuranlar yakalandıktan birkaç gün sonra yetkili bir hakim tarafından tutuklanarak cezaevine konulmuştur.

Farklı tarihlerde düzenlenen iddianamelere göre savcılık, ilgili şahısları özellikle yasadışı silahlı bir terör örgütüne üye olmak ve/veya Türkiye'deki anayasal düzeni zorla yıkmaya teşebbüs etmekle suçlamıştır.

Bu arada yetkili mahkeme, Bay Recep Taş'ı 1 Ekim 2004'te, Bay Murat Demir'i 31 Mart 2005'te, Bay Nevzat Ekitici'yi 8 Kasım 2007'de, Bay Fahrettin Özdemir'i 29 Kasım 2007'de ve Bay Mehmet Yıldız'ı 27 Kasım 2008'de tahliye etmiştir.

Dosyadaki belgelere göre, mevcut kararın verildiği ve Bay Kemal Gülşen'in halen tutuklu bulunduğu tarihte, başvuranlar Kemal Gülşen ve Fahrettin Özdemir aleyhine açılan ve ilk derece mahkemesi önünde görülmeye devam eden kamu davası ile ilgili henüz herhangi bir mahkeme kararı çıkmamıştır.

5 Haziran 2003 tarihinde, yetkili ağır ceza mahkemesi Bay Mehmet Özcan, Fatih Duman, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan'ın tutuklanmasına hükmetmiştir. Bununla birlikte, 24 Mart 2004 tarihinde Yargıtay, verilen bu kararı bozmuştur. 16 Mart 2006 tarihinde, davaya yeniden bakan ilk derece mahkemesi ilgili şahısları bir kez daha özgürlükten yoksun bırakma cezasından ömür boyu hapse kadar varan değişik cezalara mahkûm etmiştir. Yargıtay, ilk derece mahkemesi kalemine 7 Aralık 2006 tarihinde tevdi edilen 10 Ekim 2006 tarihli kararında, verilen bu kararı onamıştır.

31 Mart 2005 tarihinde, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi Bay Mahmut Avcı, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir, Mehmet Mansur Demir, Mehmet Şerif Bayındır ve Kaan Aktaş'ın özgürlükten yoksun bırakılmalarına hükmetmiştir. Bununla birlikte, Yargıtay 11 Aralık 2006 tarihinde bu kararı bozmuştur. İlk derece mahkemesi, ilgili şahısların ve/veya avukatlarının hazır bulunduğu 9 Kasım 2007 tarihli kararında ilgili şahısları bir kez daha özgürlükten yoksun bırakma cezasından ömür boyu hapse kadar varan değişik cezalara mahkûm etmiştir. Yargıtay, 19 Ocak 2009 tarihinde bu kararı onamıştır.

16 Mart 2006 tarihinde, Bay Abdülaziz Çelik ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte, 10 Ekim 2006 tarihinde Yargıtay verilen bu kararı bozmuştur. 8 Şubat 2007 tarihinde, davaya yeniden bakan Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi ilgili şahsı ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. Yargıtay, 19 Eylül 2007 tarihinde verilen bu kararı onamıştır.

20 Nisan 2006 tarihinde, yetkili ağır ceza mahkemesi Bay Mehmet Emin Can ve Feysel Gürses'i ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. 29 Ocak 2008 tarihinde, Yargıtay verilen bu mahkûmiyeti onamıştır.

20 Nisan 2006 tarihinde, Bay Mehmet Yıldız, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından özgürlükten yoksun bırakma cezasına mahkûm edilmiştir. Yargıtay, 29 Ocak 2008 tarihinde bu kararı bozmuştur. 27 Kasım 2008 tarihinde, ilgili şahıs ilk derece mahkemesi tarafından on bir yıl sekiz ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 11 Kasım 2009 tarihinde, Yargıtay bu mahkûmiyet kararını onamıştır.

16 Mart 2007 tarihinde, yetkili ağır ceza mahkemesi Bay Mustafa Ozan ve Cafer Selçuk'un özgürlükten yoksun bırakılmasına hükmetmiştir. Bununla birlikte, Yargıtay 9 Ekim 2007 tarihinde Bay Mustafa Ozan için verilen kararı onarken, Bay Cafer Selçuk için verilen kararı bozmuştur. 25 Aralık 2007 tarihinde, Bay Cafer Selçuk ilk derece mahkemesi tarafından bir kez daha mahkûm edilmiş ve ilgili şahıs hakkında verilen bu karar 8 Temmuz 2008 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

İlk derece mahkemesi, başvuran Mustafa Bozkurt'un huzurunda verdiği 24 Nisan 2007 tarihli kararında, ilgili şahsı ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. 17 Şubat 2009 tarihinde, Yargıtay ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezasını, mutlak ömür boyu hapis cezasına çevirerek onamıştır.

Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, başvuran Nurullah Gülsever ve avukatının huzurunda verdiği 25 Mayıs 2007 tarihli kararında, ilgili şahsı on yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. 11 Haziran 2008 tarihinde, Yargıtay sözkonusu kararı onamıştır.

25 Mayıs 2007 tarihinde, Bay Mehmet Çiçek ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte, 27 Ağustos 2008 tarihinde Yargıtay verilen bu kararı bozmuştur. 21 Nisan 2009 tarihinde, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi ilgili şahsı ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiştir. 7 Haziran 2010 tarihinde, Yargıtay verilen bu mahkûmiyeti onamıştır.

19 Ekim 2007 tarihinde, ilk derece mahkemesi Bay Recep Taş'ın özgürlükten yoksun bırakılmasına hükmetmiştir. 16 Mayıs 2008 tarihinde, sözkonusu mahkûmiyet yargıtay tarafından onanmıştır.

8 Kasım 2007 tarihinde, Nevzat Ekitici ilk derece mahkemesi tarafından mahkûm edilmiştir. Bununla birlikte, Yargıtay 8 Ekim 2008 tarihinde verilen bu kararı bozmuştur. 4 Haziran 2009 tarihinde, esas hakimleri ilgili şahsı on altı yıl sekiz ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Dosyadaki unsurlara göre, mevcut kararın verildiği tarihte, dava Yargıtay önünde görülmeye devam etmektedir.

3 Temmuz 2008 tarihinde, esas hakimleri Bay Abdulcebbar Kırtay'ı ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmiş ve Yargıtay 12 Ekim 2009 tarihinde bu kararı onamıştır.

Bunun sonucu olarak, mevcut kararın verildiği tarihte Bay Kemal Gülşen halen tutuklu bulunmakta ve ilgili şahıs ile Bay Fahrettin Özdemir ve Nevzat Ekitici hakkında açılan davalar ulusal mahkemeler önünde görülmeye devam etmektedir.

Mahkûm edilmelerinden sonra adli makamlar, başvuruların tekrarlanan tahliye taleplerini sürekli reddetmişler ve her seferinde « isnad edilen suçların niteliği », « delil durumu », « dosya içeriği », « öngörülen cezaların ağırlığı » ve/veya « isnad edilen suçun Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (« CMK ») 100. maddesinin [tutukluluk gerekçe ve koşullarını düzenleyen] 3. fıkrasında sıralanan suçlar arasında bulunması » gibi gerekçelerle tutukluluk halinin devamına hükmetmişlerdir. Dolayısıyla ilgili şahısların hepsi bir adli makam tarafından tahliye edilene ya da ilk derece mahkemesinin karar tarihine kadar tutuklu kalmışlardır.

HUKUK

I. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Başvuruların dile getirilen ana şikâyetler ve temel sorunlar bakımından benzer olduklarını tespit eden AİHM, bunların birleştirilmesine ve tek dava halinde incelenmesine karar vermektedir.

II. KABULEDİLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN

Başvuranlar öncelikle tutukluluk sürelerinin aşırı olduğunu ileri sürmekte ve bu tutukluluk halinin yasallığı ile ilgili itiraz imkânı sağlayan etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını savunmaktadır. Bu şikâyetlerin dile getirilme şeklini dikkate alan AİHM, bunların AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragrafları açısından incelenmesi gerektiğine hükmetmektedir.

Başvuranlar, ayrıca davalarının makul sürede görülmediğinden ve haklarında açılan ceza davasının süresine itiraz edebilecekleri bir hukuk yolunun bulunmadığından şikâyetçi

olmaktadır. Bu başlık altında başvurular AİHS'nin 6 ve 13. maddelerine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, öncelikle başvuruların yasadışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesini öngören 466 sayılı kanuna uygun olarak tazminat davası açmadıklarını, ilgili hükümlerin 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni CMK'nın 141. maddesinde de yer aldığını belirtmekte ve iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia etmektedir. Yargılama süresi ile ilgili şikâyet hakkında ise Hükümet, başvuruların, mahkemelerin davaları en kısa sürede sonuçlandırma zorunluluğuna atıfta bulunarak ve sözkonusu yargılamanın hızlı yürütülmediğini gerekçe göstererek Adalet Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açabileceklerini savunmaktadır. Hükümet son olarak yeni CMK'nın 141 ve 142. maddelerinin tutuklu yargılanan ve tutukluluk ve/veya yargılama süresine itiraz eden kimselere uğradığı zarar karşılığı tazminat talep etme hakkı tanıdığını hatırlatmaktadır. Hükümete göre, bu itiraz yoluna başvurmayan ilgili şahısların iç hukuk yollarını tamamen tükettiği söylenemez.

Başvurular, bu iddialara itiraz etmekte ve özellikle tutukluluk ve/veya yargılama sürelerinin uzunluğu nedeniyle uğradıkları zararın telafi edilmesi amacıyla bir tazminat talebinde bulunabilmek için önce ya yakalandıktan ve tutuklandıktan sonra bir takipsizlik kararının çıkması ya da bu dava sonunda beraat etmeleri gerektiğini belirtmektedir.

AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetler ile ilgili olarak AİHM, yerleşik içtihadına göre uygun bir iç hukuk yolu bulunmadığı durumlarda altı aylık sürenin, başvuruda şikâyet edilen eylemin gerçekleştiği andan itibaren başladığını hatırlatmaktadır (bakınız, diğerleri arasından, *Türkiye aleyhine Sakık ve diğerleri davası*, 26 Kasım 1997, prg. 53, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1997-VII). Mevcut davada AİHM, tutukluluk halinin alınan tahliye kararı ile Bay Recep Taş için 1 Ekim 2004, Bay Nevzat Ekitici için 8 Kasım 2007, Bay Fahrettin Özdemir için 29 Kasım 2007 tarihinde sona erdiğini gözlemlemektedir. AİHM öte yandan, ilk derece mahkemesinin özgürlükten yoksun bırakma kararı ile Bay Mehmet Özcan, Fatih Duman, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan için tutukluluk halinin 16 Mart 2006, Bay Mehmet Emin Can ve Feysel Gürses için 20 Nisan 2006, Bay Mustafa Bozkurt için 24 Nisan 2007, Bay Nurullah Gülsever için 25 Mayıs 2007, Bay Mahmut Avcı, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir, Mehmet Mansur Demir, Mehmet Şerif Bayındır ve Kaan Aktaş için 9 Kasım 2007 tarihlerinde son bulduğunu tespit etmektedir.

AİHM, adı geçen başvuruların tutukluluk sürelerine dayalı şikâyetler dahil başvurularını, Mehmet Özcan 11 Ocak 2007, Fatih Duman, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan 24 Mayıs 2007, Recep Taş 10 Ağustos 2007, Mustafa Bozkurt 26 Kasım 2007, Nurullah Gülsever 3 Aralık 2007, Mehmet Emin Can ve Nevzat Ekitici 11 Temmuz 2008, Mahmut Avcı, Fahrettin Özdemir, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir, Mehmet Mansur Demir, Mehmet Şerif Bayındır ve Kaan Aktaş 15 Temmuz 2008, Feysel Gürses 22 Temmuz 2008 tarihlerinde sunduklarını kaydetmektedir (bakınız, aşağıdaki «Ek»). Bu nedenle, bu başvuruların tutukluluk halinin sona erdiği tarih ile AİHM önüne sunulan başvuru tarihi arasında, en az altı ay dokuz gün (Nurullah Gülsever) ve en fazla iki yıl on aydan fazla (Recep Taş) bir süre geçmiştir. Dolayısıyla, bu başvuruların AİHS'nin 5. maddesinin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetlerinin altı aylık süre dışında sunulduğu anlaşıldığından, AİHS'nin 35. maddesinin 1 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

Hükümetin iddiaları ile ilgili olarak AİHM, daha önce de benzer davaları inceleme fırsatı bulduğunu ve hepsini reddettiğini hatırlatmaktadır (bakınız, özellikle, 466 sayılı kanun gereğince tazminat davası açılmamasıyla ilgili olarak *Türkiye aleyhine Barış davası*, n°

26170/03, prg. 17, 31 Mart 2009 ; tam yargı davasıyla ilgili iddialar ve yeni Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinde öngörülen hukuk yolları konusunda *Türkiye aleyhine Tendik ve diğerleri davası*, n° 23188/02, prg. 34-39, 22 Aralık 2005, ve *Tunce ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 35-37). Hükümet mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir açıklama yapmadığı ya da iç hukukta uygulanan bir örnek göstermediğinden, AİHM sözkonusu iddiaları reddetmektedir.

AİHM, başvuranlar Mustafa Ozan, Cafer Selçuk, Mehmet Çiçek, Abdülaziz Çelik, Kemal Gülşen, Abdulcebbar Kırtay ve Mehmet Yıldız'ın 5. maddenin 3 ve 4. paragraflarına dayalı şikâyetleri ile tüm başvuranların 6. maddenin 1. paragrafı ile 13. maddeye dayalı şikâyetlerinin AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyetlerin kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

III. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN 3 VE 4. PARAGRAFLARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 5. maddesinin 3. paragrafına dayalı şikâyetle ilgili olarak Hükümet, Bay Mustafa Ozan, Cafer Selçuk, Mehmet Çiçek, Abdülaziz Çelik, Kemal Gülşen, Abdulcebbar Kırtay ve Mehmet Yıldız'ın maruz kaldıkları tutukluluk süresinin, özellikle şüphelenilen suç niteliği, öngörülen cezaların ağırlığı ve bazı ciddi suçların işlenme riski göz önüne alındığında aşırı sayılamayacağını savunmaktadır. Hükümet ayrıca, kaçma riski, adaleti engelleme tehlikesi ve kamu düzeninin korunma gerekliliğinin başvuranların tutukluluk halinin devamı için yeterli unsurlar olduğunu kaydetmektedir.

Dikkate alınacak tutukluluk süresinin belirlenmesi ile ilgili yerleşik içtihadını göz önüne alan AİHM (bakınız, özellikle, *Türkiye aleyhine Solmaz davası*, n° 27561/02, prg. 23-37, CEDH 2007-...(alıntılar), ve *Türkiye aleyhine Baltacı davası*, n° 495/02, prg. 44-46, 18 Temmuz 2006), tutukluluk süresinin Bay Mehmet Çiçek için dört yıl altı aydan fazla, Bay Mehmet Yıldız için altı yıl on aydan fazla, Bay Abdülaziz Çelik için yedi yıl on bir aydan fazla, Bay Mustafa Ozan ve Abdulcebbar Kırtay için sekiz yıl dört aydan fazla ve Bay Cafer Selçuk için sekiz yıl yedi aydan fazla olduğunu tespit etmektedir. AİHM ayrıca, Bay Kemal Gülşen'in mevcut kararın alındığı tarihte on yıl sekiz aydan beri tutuklu bulunduğunu gözlemlemektedir. AİHM, benzer durumları daha önce incelediğini ve bir çoğunda AİHS'nin 5. maddesinin 3. paragrafının ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Türkiye aleyhine Dereci davası*, n° 77845/01, prg. 34-41, 24 Mayıs 2005, *Türkiye aleyhine Taciroğlu davası*, n° 25324/02, prg. 18-24, 2 Şubat 2006, ve *Türkiye aleyhine Tunce ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 18). Hükümetin mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir olgu ve argüman sunmadığını göz önüne alan AİHM, AİHS'nin 5. maddesinin 3. paragrafının ihlal edildiğine hükmetmektedir.

AİHS'nin 5. maddesinin 4. paragrafına dayalı şikâyetle ilgili olarak Hükümet, iç hukuk yollarının etkili olduğunu yinelemektedir. Bu bağlamda AİHM, geçmişte incelediği birçok benzer davada, ceza mahkemelerinin bir başvuranın tutukluluk halinin – mevcut davada olduğu gibi – basmakalıp gerekçelerle devamına karar vermesinin, hem 5. maddenin 3. paragrafının ihlal edildiği sonucuna varmak ve hem de böylesi gerekçelerle mücadele etmeye imkân tanıyan itiraz yollarının başarılı olmadığını düşünmek için önemli bir unsur teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (*Türkiye aleyhine Koştı ve diğerleri davası*, n° 74321/01, 3 Mayıs 2007). Ayrıca AİHM, birçok defa yargı organının hukuki nitelikte olmadığına, usule ilişkin teminatları sunma zorunluluğunu yerine getirmediğine ve dolayısıyla 5. maddenin 4.

paragrafındaki gereksinimlere uymadığına hükmetmiştir. AİHM, özellikle yargının çekişmeli olması ve her halükarda iddia makamı ile tutuklu arasında silahların eşitliği ilkesine uyulması gerektiğini kaydetmektedir. Ayrıca, ilgili şahsın bizzat kendisinin ya da avukatının yargılamaya katılmasının sağlanması ve kamuya açık bir yargılama yapılması gerekmektedir (bakınız, özellikle, *Türkiye aleyhine Bağrıyanık davası*, n° 43256/04, prg. 51, 5 Haziran 2007, ve *Şayık ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 27-32). Mevcut davada farklı sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir unsur göremeyen AİHM, AİHS'nin 5. maddesinin 4. paragrafının ihlal edildiğine hükmetmektedir.

IV. AİHS'NİN 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranların 6. maddenin 1. paragrafına dayalı şikâyeti ile ilgili olarak Hükümet, özellikle davaların karmaşıklığı, dosyaların büyüklüğü, başvurulara isnad edilen suçların niteliği, işlenen suçların çokluğu, davaya dahil olan sanık, tanık, davacı ve mağdurların sayısı ve organize suçlarla ilgili davaların zorluğu göz önüne alındığında, ihtilaflı yargılama süresinin aşırı kabul edilemeyeceğini savunmaktadır. Dahası, Hükümete göre, sözkonusu yargılama sürecinde ulusal mahkemeler özen eksikliği göstermemiştir.

Başvuranlar bu argümanlara itiraz etmektedir.

AİHM, yargılamanın başvuruların tutuklanmasıyla başladığını not etmekte ve anlaşıldığı kadarıyla Bay Kemal Gülşen, Fahrettin Özdemir et Nevzat Ekitici hakkında açılan davaların mevcut kararın alındığı tarihte ulusal mahkemeler önünde halen görülmekte olduğunu ve diğer başvurular hakkında açılan davaların ise Yargıtayın ilk derece mahkemesinin kararını onadığı tarihte sonuçlandığını kaydetmektedir.

Oysa AİHM, iki dereceli yargılama sonrasında Bay Nurullah Gülsever hakkında açılan ceza davasının beş yıldan fazla ; Bay Mehmet Çiçek ve Mustafa Bozkurt hakkında açılan davanın yedi yıldan fazla ; Bay Mahmut Avcı hakkında açılan davanın yedi yıl üç aydan fazla ; Bay Mehmet Emin Can ve Feysel Gürses hakkında açılan davanın yaklaşık sekiz yıl ; Bay Murat Demir, Mehmet Beşir Demir ve Mehmet Mansur Demir hakkında açılan davanın sekiz yıl bir aydan fazla ; Bay Mustafa Ozan hakkında açılan davanın yaklaşık dokuz yıl ; Bay Abdülaziz Çelik hakkında açılan davanın dokuz yıl bir aydan fazla ; Bay Fatih Duman hakkında açılan davanın yaklaşık dokuz yıl beş ay ; Bay Mehmet Yıldız hakkında açılan davanın dokuz yıl yedi ay ; Bay Mehmet Özcan, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan hakkında açılan davanın dokuz yıl yedi aydan fazla ; Bay Cafer Selçuk ve Abdulcebbar Kırtay hakkında açılan davanın dokuz yıl sekiz aydan fazla ; Bay Recep Taş hakkında açılan davanın on iki yıldan fazla ; Bay Mehmet Şerif Bayındır hakkında açılan davanın yaklaşık on üç yıl sekiz ay ; Bay Kaan Aktaş hakkında açılan davanın yaklaşık on dört yıl sürdüğünü gözlemlemektedir.

AİHM, ayrıca mevcut kararın alındığı bazı yargılamaların, bu kararın alındığı tarihte, Fahrettin Özdemir için on yıl yedi aydan fazla, Kemal Gülşen için on yıl sekiz aydan fazla, ve Nevzat Ekitici için on dört yıldan fazla sürdüğünü ve anlaşıldığı kadarıyla halen ulusal mahkemeler önünde görülmeye devam ettiğini kaydetmektedir.

AİHM, bir yargılama süresinin makul olup olmadığının, davanın koşullarına göre ve başta davanın karmaşıklığı olmak üzere, AİHM tarafından benimsenen kıstaslar ile başvuran ve yetkili mercilerin tutumları dikkate alınarak değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Fransa aleyhine Pélissier ve Sassi davası* [GC], n° 25444/94, prg. 67, CEDH 1999-II).

Öte yandan AİHM, yargı makamlarının – adaletin en kısa zamanda tecelli etmesiyle yükümlü olduğu bir konumda – başvuruları bütün yargılama süreci boyunca tutuklu bulundurduklarını gözlemlemektedir (bakınız, diğerleri arasından, *Rusya aleyhine Kalachnikov davası*, n° 47095/99, prg. 132, CEDH 2002-VI, ve *Türkiye aleyhine Gezici ve İpek davası*, n° 71517/01, prg. 54, 10 Kasım 2005).

AİHM, organize suçlarla ilgili bu yargılamaların özellikle davaya dahil olan sanık, tanık, davacı sayısı ile sanıklara isnat edilen suçların çokluğu ve dosyaların büyüklüğü nedeniyle bazı karmaşıklıklar içerdiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, bu karmaşıklık tek başına bir yargılamanın on dört yıldan fazla sürmesini haklı gösteremez.

Konuyla ilgili yerleşik içtihadını (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Pélissier ve Sassi*, ilgili bölüm, ve *Türkiye aleyhine A. Yılmaz davası*, n° 10512/02, prg. 46-53, 22 Temmuz 2008) ve mevcut dava koşullarını dikkate alan AİHM, ihtilaflı yargılamaların uzun sürdüğü ve dolayısıyla « makul bir sürede yargılanma hakkı » gereksinimine cevap vermediği kanaatine varmaktadır.

Bu itibarla, söz konusu şikâyetle ilgili olarak AİHS'nin 6. maddenin 1. paragrafı ihlal edilmiştir.

Başvuranların AİHS'nin 13. maddesine dayalı şikâyeti ile ilgili olarak AİHM, bu hükmün, 6. maddenin 1. paragrafında zorunlu kılınan « davaların makul sürede görülme yükümlülüğü » ile ilgili bir şikâyet için ulusal mahkeme önünde etkili bir itiraz yolu sağlanmasını teminat altına aldığını hatırlatmaktadır (bakınız *Polonya aleyhine Kudła davası* [GC], n° 30210/96, prg. 156, CEDH 2000-XI). AİHM, buna benzer bir şikâyeti daha önce inceleme fırsatı bulduğunu ve Türk hukuk sisteminin davalılara AİHS'nin 13. maddesi anlamında ceza yargılamasının uzunluğundan şikâyet etmelerine olanak sağlayan etkili bir itiraz yolu sunmadığı sonucuna vardığını kaydetmektedir (bakınız, özellikle, *Tendik ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 34-39, ve *Tunçe ve diğerleri davası*, ilgili bölüm, prg. 33-38). Hükümet, yukarıdaki örnekten farklı bir sonuca varmayı gerektirecek herhangi bir olgu ya da argüman sunmadığından, AİHM mevcut davada aynı hükme varmaktadır.

Bu nedenle AİHM, mevcut davada başvuruların AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafı anlamında davalarının makul bir süre zarfında çözüme ulaştırılması haklarını kullanabilmelerine olanak sağlayan bir başvuru yolunun iç hukukta bulunmamasından dolayı, AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmaktadır.

V. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

Başvuranlar, uğradıkları maddi ve manevi zarar karşılığında her biri için 20.000 Euro'dan 60 000 Euro'ya kadar varan tazminat tutarları talep etmektedir. Ayrıca avukatları AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri karşılığında her bir başvuru için 900 Euro ila 1.500 Euro arasında değişen tutarların geri ödenmesini talep etmektedir. Avukat bu taleplere dayanak olarak, özellikle başvuruları cezaevinde ziyaret sırasında yapılan gidiş-geliş masraflarını belirten detaylı ücret dekontları, başvuru formunun hazırlanması ve her başvuru için layiha sunumları karşılığı olan 600 Euro tutarında bir dekont ile posta, telefon ve tercüme masraflarını sunmaktadır.

Hükümet, bu taleplere karşı çıkmakta ve AİHM'nin sözkonusu talepleri reddetmesini istemektedir.

AİHM, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında bir illiyet bağı görememekte ve bu talebi reddetmektedir. Buna karşın, AİHM başvuranların belli ölçülerde manevi zarara uğradıkları kanaatindedir. AİHM, manevi tazminat olarak başvuran Nurullah Gülsever'e 2 400 Euro, başvuranlar Mustafa Bozkurt ve Mahmut Avcı'nın her birine 3 600 Euro, başvuranlar Mehmet Emin Can, Feysel Gürses, Murat Demir ve Mehmet Beşir Demir'in her birine 4 200 Euro¹, başvuranlar Mehmet Özcan, Fatih Duman, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan'ın her birine 4 800 Euro, başvuran Mehmet Çiçek'e 6 000 Euro, başvuranlar Fahrettin Özdemir ve Recep Taş'ın her birine 8.400 Euro, başvuran Mehmet Yıldız'a 9 000 Euro, başvuran Mehmet Şerif Bayındır'a 9 600 Euro, başvuran Abdülaziz Çelik'e 10.500 Euro, başvuranlar Nevzat Ekitici ve Kaan Aktaş'ın her birine 10.800 Euro, başvuranlar Mustafa Ozan ve Abdulcebbar Kırtay'ın her birine 11.000 Euro, başvuran Cafer Selçuk'a 11.500 Euro ve başvuran Kemal Gülşen'e 14.000 Euro ödenmesinin hakkaniyete uygun olacağına hükmetmektedir. Yargı masraf ve giderleri ile ilgili olarak, içtihadında belirtilen kıstasları (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Bulgaristan aleyhine Nikolova davası* [GC], n° 31195/96, prg. 79, CEDH 1999-II) ve elindeki belgeleri inceleyen AİHM, bu başlık altında hesaplanan tutar için yalnızca avukat ücretlerini dikkate almaktadır. Başvuruların özellikle ortaya koydukları hukuki sorunlar bakımından benzerlik göstermesini göz önüne alan AİHM, avukat ücreti olarak başvuranlara ortaklaşa 10.000 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatine varmaktadır.

AİHM, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenen gecikme faizi uygulanmasının uygun olacağına hükmetmektedir.

Buna ilaveten, Bay Fahrettin Özdemir, Nevzat Ekitici ve Kemal Gülşen hakkında yürütülen davaların on yıl yedi aydan fazla bir süredir görülmeye devam ettiğini ve son başvuranın on yıl sekiz aydan fazla bir zaman geçmesine rağmen hâlâ tutuklu bulunduğunu hatırlatan AİHM, iyi bir adalet yönetiminin gereklerini yerine getirmek suretiyle tespit edilen ihlallerin uygun bir şekilde sona erdirilmesi ve söz konusu davaların en kısa zamanda karara bağlanması gerektiğini kaydetmektedir (*Türkiye aleyhine Yakışan davası*, n° 11339/03, prg. 49, 6 Mart 2007).

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRİLİĞİYLE

1. Başvuruların *birleştirilmesine*;

2. Başvurunun Mustafa Ozan, Cafer Selçuk, Mehmet Çiçek, Abdülaziz Çelik, Kemal Gülşen, Abdulcebbar Kırtay ve Mehmet Yıldız'ın maruz kaldığı tutukluluk süresi, sözkonusu kişilerin tutukluluk süreleri kapsamındaki şikayetlerini dile getirmek için etkili iç hukuk yolu bulunmaması (AİHS'nin 5/3 ve 5/4 maddesi) ile başvuranların tamamı hakkında açılan ceza davalarının çok uzun sürmesi ve sözkonusu davaların süresine itiraz etmek için etkili başvuru yolu bulunmaması kapsamında yapılan şikayetlere ilişkin kısmının *kabuledilebilir* (AİHS'nin 6/1 ve 13. maddeleri), geri kalan kısmının *kabuledilemez* olduğuna;

3. Mustafa Ozan, Cafer Selçuk, Mehmet Çiçek, Abdülaziz Çelik, Kemal Gülşen, Abdulcebbar Kırtay ve Mehmet Yıldız açısından AİHS'nin 5/3 ve 5/4 maddesinin *ihlal edildiğine*;

¹ 18 Nisan 2011 tarihinde düzeltilmiştir: önceki hali "başvuranlar Mehmet Emin Can, Feysel Gürses, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir ve Mehmet Şerif Bayındır'ın her birine 4.200 Euro" dur.

4. Başvuranların tamamı açısından AİHS'nin 6/1 ve 13. maddelerinin *ihlal edildiğine*;

5. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından aşağıdaki miktarların *ödenmesine*;

i. her türlü vergiden muaf tutularak, Nurullah Gülsever'e 2.400 Euro (iki bin dört yüz Euro); başvuranlar Mustafa Bozkurt ve Mahmut Avcı'nın her birine 3.600 Euro (üç bin altı yüz Euro); başvuranlar, Mehmet Emin Can, Feysel Gürses, Murat Demir, Mehmet Beşir Demir ve Mehmet Mansur Demir'in her birine 4.200 Euro (dört bin iki yüz Euro); başvuranlar Mehmet Özcan, Fatih Duman, Veysi Elbahadır ve Murat Elhakan'ın her birine, 4.800 Euro (dört bin sekiz yüz Euro); Mehmet Çiçek'e 6.000 Euro (altı bin Euro); başvuranlar, Fahrettin Özdemir ve Recep Taş'ın her birine 8.400 Euro (sekiz bin dört yüz Euro); Mehmet Yıldız'a 9.000 Euro (dokuz bin Euro); Mehmet Şerif Bayındır'a 9.600 Euro (dokuz bin altı yüz Euro), Abdülaziz Çelik'e 10.500 Euro (on bin beş yüz Euro); başvuranlar Nevzat Ekitici ve Kaan Aktaş'ın her birine 10.800 Euro (on bin sekiz yüz Euro); başvuranlar, Mustafa Ozan ve Abdulcebbar Kırtay'ın her birine 11.000 Euro (on bir bin Euro); Cafer Selçuk'a 11.500 Euro (on bir bin beş yüz Euro) ve Kemal Gülşen'e 14.000 Euro (on dört bin Euro) manevi tazminat;

ii. her türlü vergiden muaf tutularak, başvuranlara ortaklaşa olarak, 10.000 Euro (on bin Euro) avukatlık ücreti;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

6. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 26 Ekim 2010 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

EK
BAŞVURULARIN LİSTESİ

1. 4018/07 numaralı başvuru, 11 Ocak 2007 tarihinde Mehmet Özcan tarafından yapılmıştır
2. 4019/07 numaralı başvuru, 11 Ocak 2007 tarihinde Mustafa Ozan tarafından yapılmıştır
3. 4172/07 numaralı başvuru 11 Ocak 2007 tarihinde Cafer Selçuk tarafından yapılmıştır
4. 23562/07 numaralı başvuru 24 Mayıs 2007 tarihinde Fatih Duman tarafından yapılmıştır
5. 36595/07numaralı başvuru 10 Ağustos 2007 tarihinde Recep Taş tarafından yapılmıştır
6. 54508/07 numaralı başvuru 3 Aralık 2007 tarihinde Mehmet Çiçek tarafından yapılmıştır
7. 54520/07 numaralı başvuru 3 Aralık 2007 tarihinde Nurullah Gülsever tarafından yapılmıştır
8. 2539/08 numaralı başvuru 26 Kasım 2007 tarihinde Mustafa Bozkurt tarafından yapılmıştır
9. 16353/08 numaralı başvuru 24 Mayıs 2007 tarihinde Abdülaziz Çelik tarafından yapılmıştır
10. 34350/08 numaralı başvuru 11 Temmuz 2008 tarihinde Mehmet Emin Can tarafından yapılmıştır
11. 34379/08 numaralı başvuru 11 Temmuz 2008 tarihinde Nevzat Ekitici tarafından yapılmıştır
12. 35269/08 numaralı başvuru 22 Temmuz 2008 tarihinde Feysel Gürses tarafından yapılmıştır
13. 37798/08 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Mahmut Avcı tarafından yapılmıştır
14. 37818/08 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Kemal Gülşen tarafından yapılmıştır
15. 56422/08 numaralı başvuru 5 Kasım 2008 tarihinde Abdulcebbar Kırtay tarafından yapılmıştır
16. 20437/09 numaralı başvuru 24 Mayıs 2007 tarihinde Veysi Elbahadır tarafından yapılmıştır
17. 20440/09 numaralı başvuru 24 Mayıs 2007 tarihinde Murat Elhakan tarafından yapılmıştır
18. 20453/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Fahrettin Özdemir tarafından yapılmıştır
19. 20460/09 numaralı başvuru 11 Temmuz 2008 tarihinde Mehmet Yıldız tarafından yapılmıştır
20. 20568/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Murat Demir tarafından yapılmıştır
21. 20604/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Mehmet Beşir Demir tarafından yapılmıştır
22. 20608/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Mehmet Mansur Demir tarafından yapılmıştır
23. 20613/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Mehmet Şerif Bayındır tarafından yapılmıştır
24. 20636/09 numaralı başvuru 15 Temmuz 2008 tarihinde Kaan Aktaş tarafından yapılmıştır